

Svět měřený hamburgerem

Jak je důležité mítí McDonald's

Už čtrnáct let časopis The Economist publikuje jednu z nejznámějších ekonomických statistik (a svou nejúspěšnější pravidelnou rubriku): *Big Mac index parity kupních sil*. Index porovnává, kolik stojí nejznámější McDonaldův hamburger v nejrůznějších zemích světa po převedení ceny směnným kursem. Pokud stojí Big Mac v dané zemi méně než v USA, měla by domácí měna vůči dolaru posílit. Economist tak nečiní jen pro pobavení svých čtenářů - jde o velmi užitečnou informaci. Naposledy tento index zazářil, když po vzniku společné evropské měny v roce 1999 předpověděl její pokles vůči americkému dolaru.

Tak skvěle stejný

Index samozřejmě není neomylný, to by zástupy analytiků jedli mnohem více hamburgerů. Je ale založený na jedné z nejstarších ekonomických myšlenek - paritě kupních sil. Ta říká, že za 100 Kč bychom si po návštěvě směnárny měli koupit v každé zemi světa zhruba totéž. Jestliže tomu tak není (zkuste si utratit stokorunu v Německu nebo naopak v Bulharsku), je to kvůli nadhodnocení či naopak podhodnocení kurzu. Významná část ekonomů věří, že dlouhodobě se ale směnný kurz paritě kupních sil přibližuje. Jestliže tedy současný kurz české koruny k americkému dolaru je zhruba 40:1 a parita kupních sil přibližně 20:1, koruna by měla (v horizontu mnoha let) posilovat.

Parita kupních sil se ale těžko měří. Správně bychom měli zjistit, kolik v každé zemi stojí široká skupina zboží (tzv. spotřební koš), a pak tyto ceny porovnávat. To je ovšem dost náročné na sběr dat a navíc je těžké se dohodnout na správném koši zboží (to, co jíme v české kotlině jinde těžko najdete). A v tom je právě vtíp a síla Big Mac indexu: obsahuje cenu jediného, přísně standardizovaného (a tedy dokonale srovnatelného) zboží, které se prodává ve více než 100 zemích světa. Tato cena se dá se navíc snadno zjistit a odráží úroveň cen v místním průmyslu a službách. Dává proto hrubé ale smysluplné měřítko úrovně cen v ekonomice. A funguje! Je ověřeno, že směnné kurzy opravdu celosvětově konvergují k paritě kupních sil měřené pomocí ceny tohoto notoricky známého hamburgeru (viz například nedávná práce Roberta Cumbyho z Georgetownské univerzity ve Washingtonu).

Podobná srovnání se uskutečnila i s pomocí jiných mezinárodně srovnatelných (identických) výrobků a služeb, například zrcadel prodávaných v nábytkářském řetězci IKEA. V subsaharské Africe, kde McDonald's najdete jen v Jihoafrické republice, se k jednoduchým srovnáním parity kupních sil využívá cena lahve piva v lidovém baru.

Kolik bere obsluha

Právě probíhající výzkumný projekt Princetonské univerzity a CERGE-EI se věnuje dalšímu možnému využití McDonald's pro ekonomickou analýzu: jde o mezinárodní srovnání úrovně mezd. Taková srovnání jsou užitečná například pro určení životní úrovně a úspěchů ekonomických reforem v různých zemích naší planety, především v rozvojovém světě. Podobně jako u parity kupní síly, i zde existuje oficiální statistika - Mezinárodní

organizace práce (ILO) vypracovává pravidelná srovnání, zejména tabulky průměrných mezd podle vybraných povolání. I tady ekonomové narážejí na potíže se sběrem dat a se vzájemnou srovnatelností. Je například vzdělání a kvalita odvedené práce průměrného českého lékaře stejná jako u jeho kolegy v USA? Mám své zkušenosti. (Další příklad jsou samozřejmě politici.) Jak velký rozdíl v platech našich a amerických lékařů se ale dá přičíst různému vzdělání či výkonu a jak velká část odpovídá skutečnému rozdílu v odměňování? Těžko říci teoreticky, ještě hůře empiricky.

Jedním možným řešením je ale využít platů obsluhy v restauracích McDonald's. Tito pracovníci vykonávají tytéž úkony s identickým zařízením a podle stejného pracovního manuálu v Bombaji, Praze nebo na Manhattanu. Odpadá proto jeden důležitý problém při srovnání mezd: hodinová mzda obsluhy v McDonald's je odměnou za identickou práci.

Srovnání má samozřejmě svá úskalí. Platy v různých zemích mohou být například ovlivněny rozdílnou úrovní zdanění nebo výší minimální mzdy. Nicméně s podobným zkrácením je třeba počítat i v případě úspěšného Big Mac indexu, jež ovlivňují rozdílné celní tarify, spotřební daně či ceny nájmu.

Platy v McDonald's nabízejí jednoduché a rychlé srovnání mezinárodní úrovně mezd, obzvláště po vydělení cenou hamburgeru Big Mac (tedy po převedení na paritu kupních sil). A předběžné výsledky? Za hodinu práce v českém McDonaldu si pracovník základní obsluhy vydělá asi tolik jako jeho kolega v Polsku, Turecku nebo v Koreji. Mimochodem, Jižní Korea je nám velmi blízká i co do výše hrubého domácího produktu na hlavu podle parity kupních sil, t.j. podle asi nejčastěji užívaného indexu ekonomického vývoje.

Každopádně to vypadá, že si aspoň ekonomové budou muset dále nechat mezinárodní srovnání procházet žaludkem, ne jen hlavou.

Štěpán Jurajda

Autor je zástupcem ředitele CERGE-EI,
společného pracoviště Univerzity Karlovy a Akademie věd